

Kongeåkomiteen

-Turen den 28. juni 2023

Indhold

Program.....	2
Stop på dagens tur – Esbjerg Kommune	4
Stop på dagens tur – Vejen Kommune	5
Stop på dagens tur – Kolding Kommune	6
Naturprojekt Kongeåen.....	7
Sandfang	8
Den fredede Kongeådal (Søren Rygaard Lenschow).....	10
Vandløbsprojekt ved Vejen Store Vandmølle	21
Klimatilpasningsprojekt ved Skodborg	25
Lokal håndtering af regnvand ved et nyt boligområde ved Hvidkærgårdsvej ved Vamdrup. Frilægning af rørlagt vandløb.....	26
Opholds- og formidlingsplatform ved Vamdrup Å i Vamdrup	27
Sandsynlighedskort	28
Fredning	31

Program

Turprogram

	Tid	Kørsel-stop	Lokalitet og tema	Hvem fortæller
Start	9:00	45 min	Gredstedbro Hotel kaffe mm. Præsentation af turprogram, opfølgning på sidste komitémøde	Melinda Stavnsgaard
	9:45	10 min	Kørsel til projektområdet Tema i bussen: Naturprojekt Kongeåen	Thomas Winther Jepsen
1	9:55	35 min	Naturprojekt Kongeåen	Thomas Winther Jepsen
	10:30	10 min	Kørsel til slusen Tema i bussen: Naturprojekt Kongeåen	Thomas Winther Jepsen
2	10:40	20 min	Kongeåslusen (toilet) Tema: Ændret slusedrift og dens effekt, sandvandringsproblematik (sandfang)	Ole Juul Pedersen
	11:00	10 min		
3	11:10	20 min	Sandfang ved Gredstedbro	Ole Juul Pedersen
	11:30	30 min	Tema i bussen: geografi, landskab, historisk drift og dyr og planteliv i ådalen	Søren Rygaard Lenschow
4	12:00	15 min	Frihedsbroen (toilet) Tema: Centrale og fredede Kongeådal, Kulturhistorie, Kongeåstien	Sally Huntingford
	12:15	15 min		
5	12:30	60 min	Vandløbsprojekt ved Vejen Store Vandmølle Frokost	Nikolai Ludvigsen og Ebbe Høy
	13:30	15 min		
6	13:45	30 min	Klimatilpasningsprojekt ved Skodborg	Nikolai Ludvigsen og Ebbe Høy
	14:15	15 min		
7	14:30	20 min	Et tidligere rørlagt vandløb er nu blevet fritlagt gennem et kommende boligområde, tæt ved Kongeåen	Sten Bøgild Frandsen
	14:50	5 min		
8	14:55	30 min	Et å-sted / opholdssted / formidlingsplatform ved Vamdrup Å	Sten Bøgild Frandsen
	15:25	5 min		
9	15:30	30 min	Arena Syd, kaffe og kage, samt afslutning	
Slut	16:00-17:00		Bussen kører fra Vamdrup til opsamlingsstedet i Foldingbro og videre til Gredstedbro Hotel.	

Opsamlings- og returplan for bussen

Senest kl.	
8:00	<p>Arena Syd, p-plads, Idrætsvej 3, 6580 Vamdrup</p>
8:30	<p>Foldingbro – p-plads Grænsevej 20, 6660 Lintrup</p>
9:00	<p>Gredstedbro Hotel, Vestergade 2, 6771 Gredstedbro</p>
9:00-15:00	Turprogram med flere stop
16:00	Afgang Arena Syd, p-plads
16:30	Foldingbro – P-plads Grænsevej
17:00	Gredstedbro Hotel

Stop på dagens tur – Esbjerg Kommune

Stop på dagens tur – Vejen Kommune

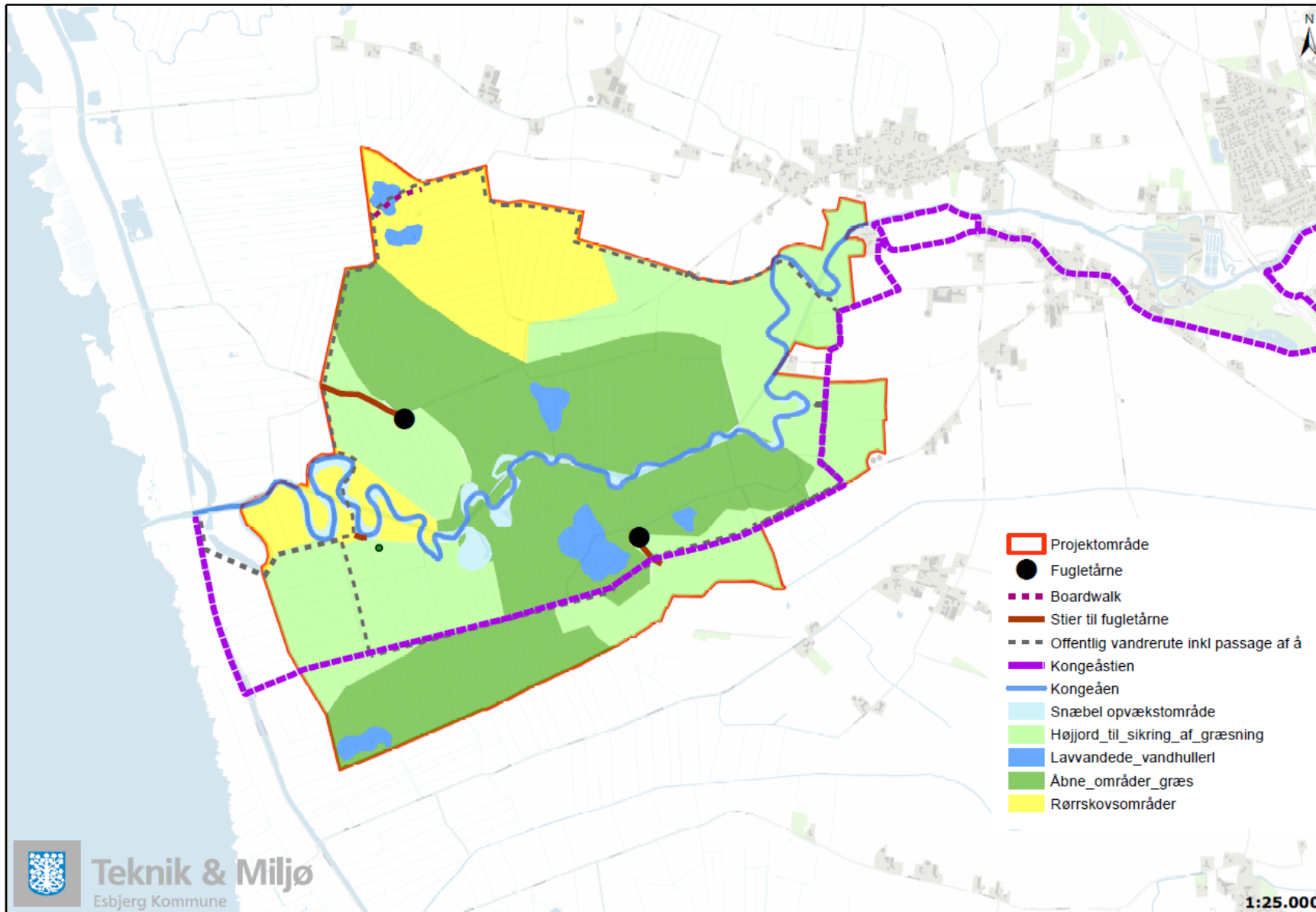

Stop på dagens tur – Kolding Kommune

Naturprojekt Kongeåen

Sandfang

Sandfanget i Kongeåen ved slusen. Etablering oktober 2021

Sandfanget i Kongeåen ved slusen. Retablering af arealet efter tømning august 2022

Sandfanget i Kongeåen ved Gredstedbro

Afvandingsbassinet ved Gredstedbro

Kongeåkomite – ekskursion 28-06-2023 - Den fredede Kongeådal

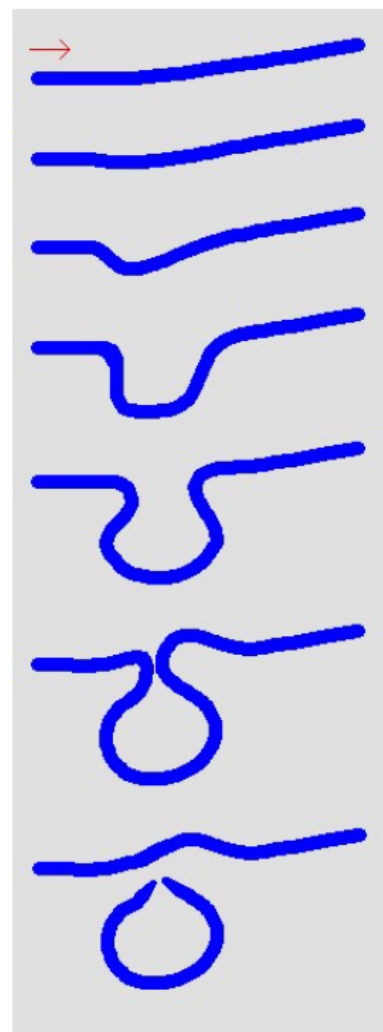
Søren Rygaard Lenschow

Billede af engvanding, Skodborghus 1948:

Mæanderbuers livscyklus (Wikipedia)

Mæander - opstrøms Frihedsbroen:

Billeder af oversvømmelser ved Foldingbro, Frihedsbroen og Skodborghus - Oktober 2019

Fisk i kongeåen - udvalgte

Bækørred

Havørred – blank

Havørred - farvet

Laks – Blank (hun)

Laks farvet (han)

Stalling

Gedde

Strømskalle

Snæbel (Miljøstyrelsen)

Lampret (Naturporten)

Lampret – mund
(Miljøstyrelsen)

Foto: U.S. Fish and Wildlife Service

Grundling (Naturbasen)

Fugle - udvalgte

Rød glente (Miljøstyrelsen)

Engsnarre (Miljøstyrelsen)

Skarv (Miljøstyrelsen)

Trane (Naturstyrelsen)

Vandstæren (DOF)

Isfugl (Kongeåstien)

Hejre (Kongeåstien)

Gøg (Kongeåstien)

Vibe (Kongeåstien)

Insekter og krebsdyr – udvalgte

Døgnflue – majflue
Ephemera danica

Døgnflue majflue
E. danica

Svovlgul vandløbsdøgnflue
Heptagania sulphurea

Almindelig døgnflue
Baetis rhodani

Vårflue

Gul slørvinge
Isoperla grammatica

Tangloppe (Naturbasen)
Gammarus pulex

Signal krebs
P. leniusculus

Signal Krebs

Pattedyr – udvalgte

Ræv (Danmarks Jægerforbund)

Rådyr (Naturstyrelsen)

Vandflagermus (Naturhistorisk museum)

Odder (Miljøstyrelsen)

Planter udvalgte

Alger

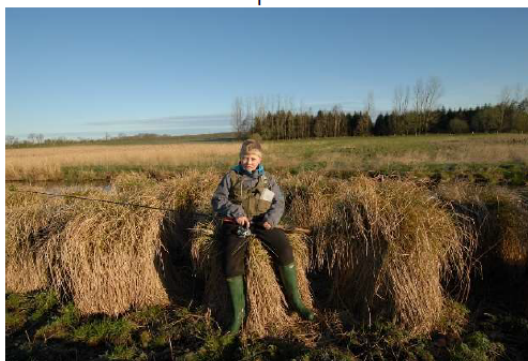
Vandranunkler

Pilekrat

Topstar

Nu er det slut med spærringer i Kongeå-systemet

Åen er nu ført uden om dambruget ved Vejen Store Vandmølle. På en strækning er den anlagt bred og lavvandet, så den opfanger noget af det sand, der er frigjort ved gravearbejdet.

Efter der nu er skabt fri passage ved Vejen Store Vandmølle, er målet om et Kongeå-system uden spærringer endelig opnået takket være en mangeårig indsats fra både de lokale sportsfiskerforeninger, Danmarks Sportsfiskerforbund og myndighederne.

Af [Henning Pedersen](#)

For tyve år siden blev vandrefiskenes muligheder for at søge op i Kongeåen stærkt begrænset af fem store spærringer, hvor vandet blev ledt ind til dambrug. De to første spærringer blev fjernet omkring 2005, da åen blev ført rundt om Kongeåens Dambrug og Nielsby Dambrug, der begge ligger tæt på Foldingbro. Dambrugene fungerer stadig, men benytter i dag en grundvandsløsning.

For at fiskene kunne profiteres af disse løsninger, var det dog afgørende, at der blev skabt passage ved Jedsted Dambrug, der ligger få kilometer inden Kongeåens udløb i Vadehavet. Efter blandt andet stort pres fra [Sydvestjydsk Sportsfiskerforening](#) og [Vejen og Omegns Sportsfiskerforening](#) lykkedes det i tæt samarbejde med biolog Ole Juul Pedersen fra Esbjerg Kommune at nå en løsning, og i 2017 blev der skabt fri passage ved dambruget.

Sådan så der ud ved Vejen Store Vandmølle, inden projektet gik i gang.

Vandmøllerne ved Vejen

Efter løsningen ved Jedsted manglede der fortsat at blive skabt passage ved Vejen Lille Vandmølle og Vejen Store Vandmølle, der begge ligger lige ved Vejen by.

Begge steder har der oprindeligt været mølledrift, men efterfølgende blev opstemningerne brugt i forbindelse med dambrugsdrift.

Ved Vejen Lille Vandmølle blev der skabt fri passage i 2020, hvor Vejen Kommune afsluttede et vandplanprojekt på det allerede nedlagte dambrug.

Den sidste større forhindring i Kongeå-systemet var dermed spærringen ved Vejen Store Vandmølle, og her er Vejen Kommune netop nu ved at lægge sidste hånd på et nyt vandplanprojekt, der skaber fri passage.

Fri adgang til 50 km vandløb

Ved Vejen Store Vandmølle var åen opstemt med en opstemningshøjde på knap to meter, og vandet blev ledt ind til dambruget på stedet, men som et led i vandplanerne er åen nu ledt rundt

om dambruget, der i stedet får pumpet vand ind. Derved er der åbnet for vandrefiskenes adgang til 50 kilometer vandløb opstrøms i den øvre del af Vejen Å.

– Gravearbejdet har frigjort meget sand. Vi har derfor givet åen et meget bredt forløb rundt om dambruget, så meget af sandet aflejrer sig der, fortæller Nikolaj Ludvigsen og Ebbe Evendorf Høj, der som vandløbsmedarbejdere ved Vejen Kommune har ledet arbejdet.

De fortæller også, at der opstrøms dambruget var en udfordring med at bevare et område med hængesæk og de sjældne orkidéer Purpur-Gøgeurt og Maj-Gøgeurt. Her er der nedgravet en membran, der skal tilbageholde vandet i hængesækken, da vandstandssænkningen i åen ellers muligvis ville betyde, at området ville blive knap så vandmættet.

Vandet løber nu frit og hurtigt opstrøms dambruget, hvor der tidligere var en opstuvningszone med dybt vand og svag strøm.

Sandet terræn

Den øvre del af Vejen Å gennemløber et sandet terræn, hvor der ikke er store forekomster af naturlige sten. Vejen Kommune har derfor planer om at etablere stryg, der både giver mulighed for gydning, men også giver mulighed for aflejring af sand i det omliggende terræn ved høj vandføring.

Det gamle stemmeværk er i øvrigt bevaret med en smule rislende vand, hvilket var et krav fra det lokale museum.

Dambruget er sideløbende med vandløbsprojektet blevet ombygget som led i miljøgodkendelsen af produktionen. I det nye dambrug sker der en mekanisk rensning af vandet, hvorefter det ledes gennem en plantelagune, inden det løber ud i åen igen.

Af hensyn til de kulturhistoriske interesser er den gamle opstemning bevaret, men med en meget lille vandgennemstrømning.

Mangeårig indsats

Det er primært Sydvestjysk Sportsfiskerforening og Vejen og Omegns Sportsfiskerforening, der har fiskevand ved Kongeåen, og begge foreninger har i samarbejde med Danmarks Sportsfiskerforbund i mange år presset på for at få fjernet spærringerne i åen.

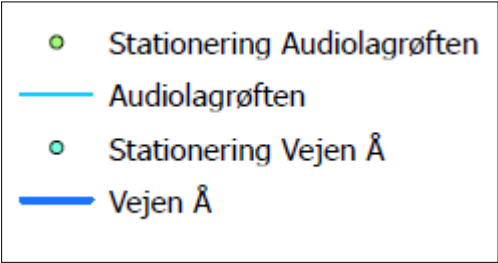
Lars Hammer-Bek har gennem otte år været vandplejansvarlig i Sydvestjysk Sportsfiskerforening, og han er naturligvis glad for, at der nu endelig er skabt fri passage i hele å-systemet.

– Det har været et langt sej træk, hvor foreningens tre sidste formænd – Anders Frederiksen, Tony Siedentorp og Jens Lygum – sammen med Michael Deacon og Simon Simonsen fra Vejen og Omegns Sportsfiskerforening har lavet et kæmpe arbejde for at nå derhen, hvor vi er i dag, siger Lars Hammer-Bek og fortsætter:

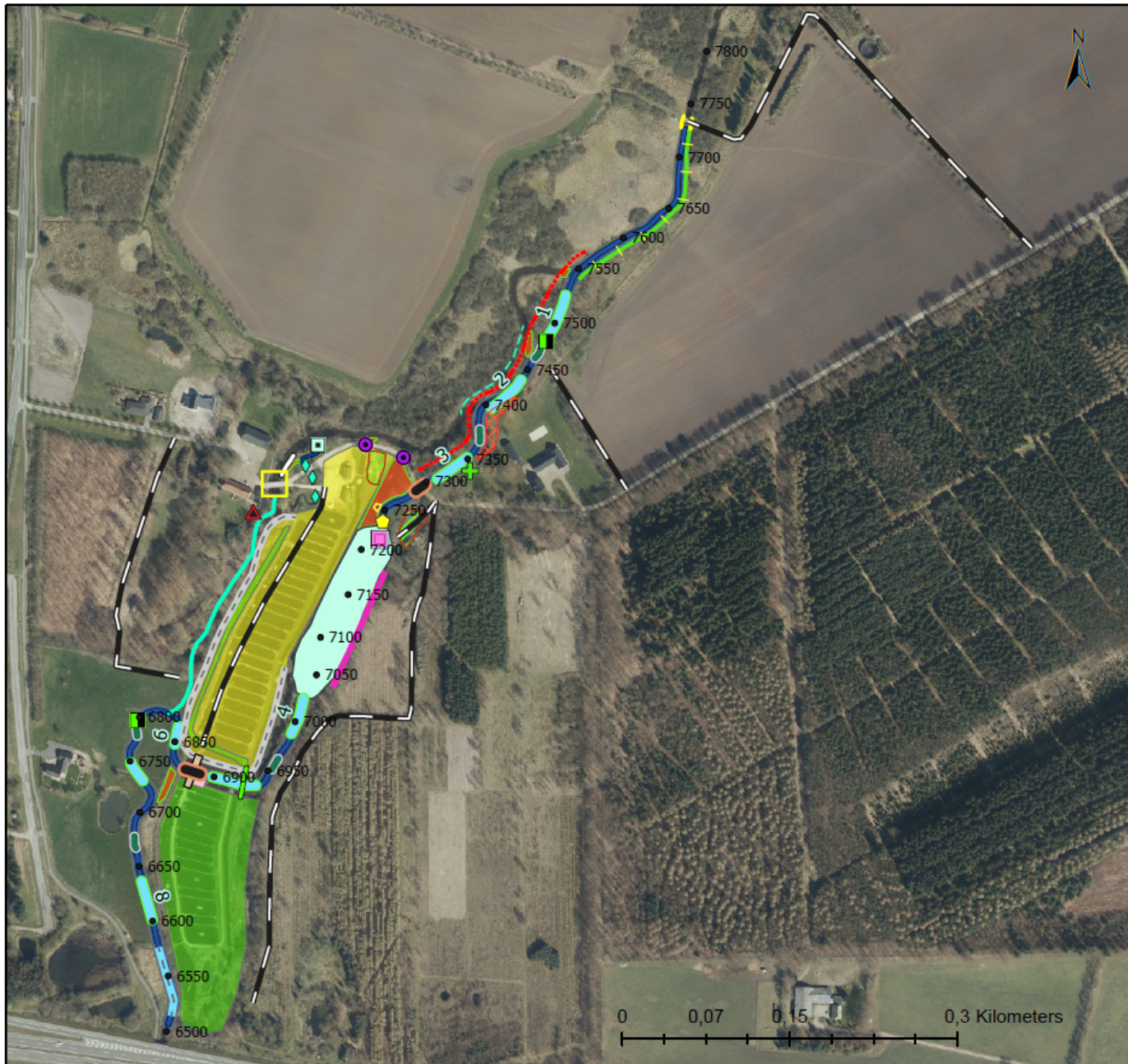
– Vi var heller ikke kommet i mål, hvis ikke de to miljøkonsulenter Jens Thygesen (tidligere miljøkonsulent, red.) og Lars Brinch Thygesen i Danmarks Sportsfiskerforbund havde arbejdet hårdt for sagen hen over de sidste mange år.

Vandløbsprojekt ved Vejen Store Vandmølle

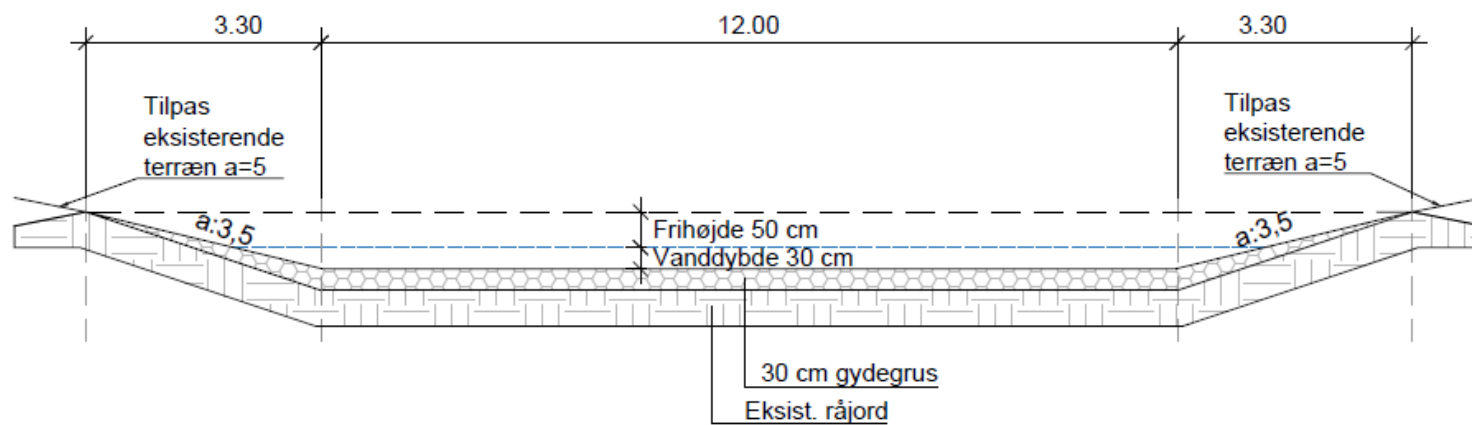

Indeholder data fra Geodatastyrelsen. Optrindt hentet d. 25-7-2019

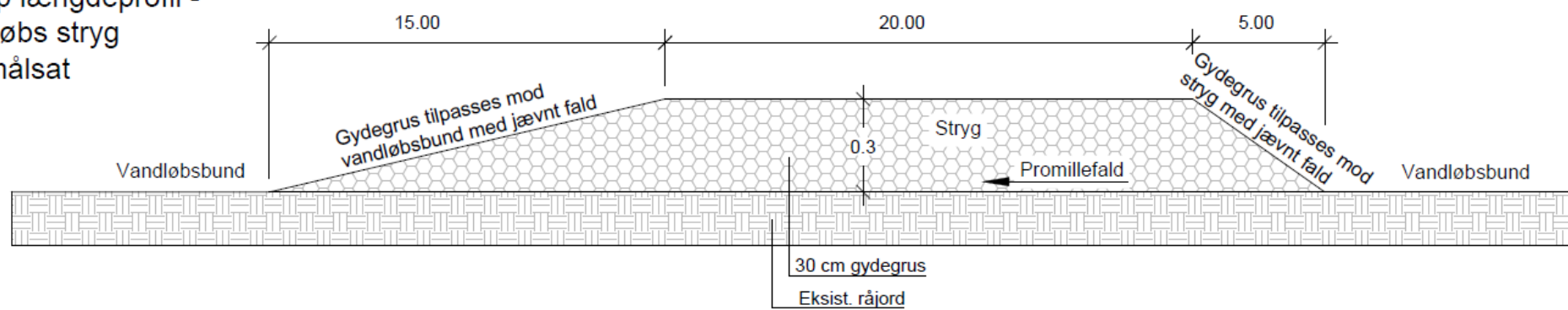
Signaturforklaring

Flytning af plante	Opfyld grøft (forurenet jord)
Stuvende tærskel	underfoering
udløbsbygværk	Udlægning sten og grus
Stationering Vejen Å projektering	Brinktilretning
Gydebanke i Audiologrøften	Afløb tilpasses
Underføring sløjfes	Vandindtag
Bunker fjernes	Sikringssten
Etablering af spang	Etablering af spuns
Etablering spildevandsanlæg	Etablering af bro
Tilpasning af stemmeværk	Grusrampe ved bro
adgangsveje	Dige
Etablering_høl	Bygning fjernes
terrænregulering	Etablering af stryg
arbejdsplads_materialelager	Delta
Vandindtag - Dambrug	Nyt vandløbsforløb (centerlinje)
Nyt forløb - Audiologrøften	Opfyld kote
Etablering af omløbsstryg	Nyt tracé
	Plantelaguner
	Produktionsareal

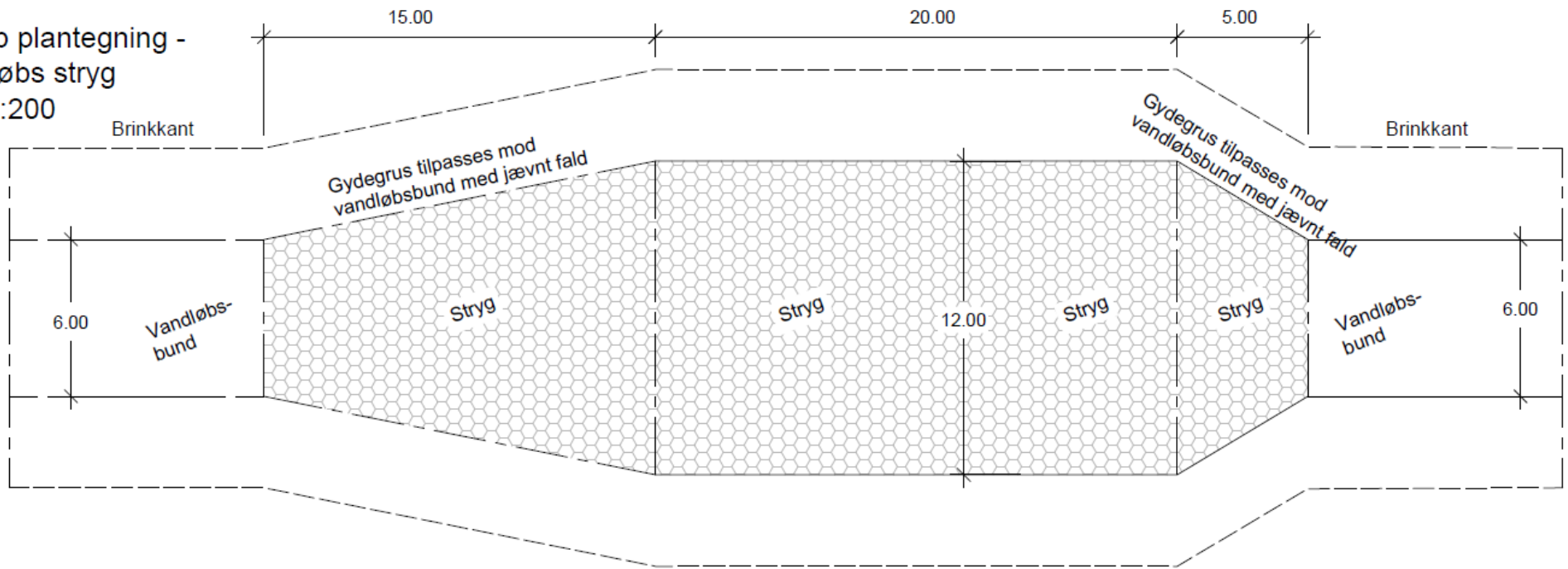
Princip tværsnit -
Vandløbs stryg
Mål: 1:100

Princip længdeprofil -
Vandløbs stryg
Ikke målsat

Princip plantegning -
Vandløbs stryg
Mål: 1:200

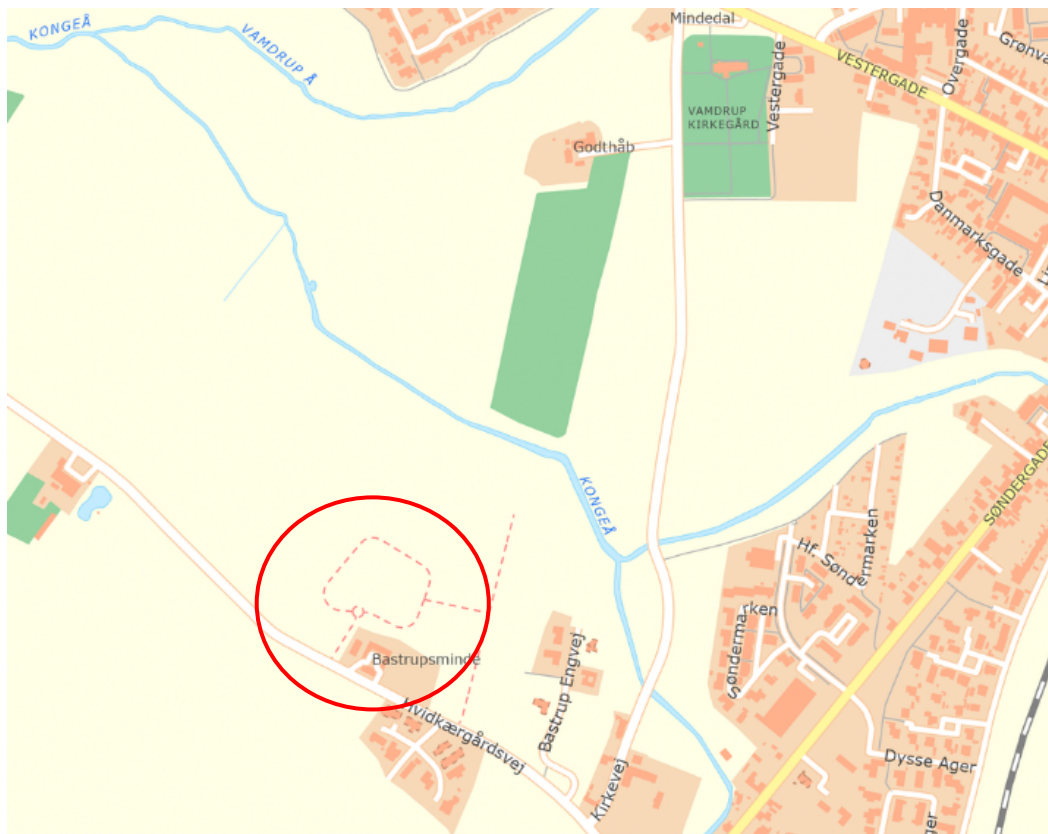

Lokal håndtering af regnvand ved et nyt boligområde ved Hvidkærgårdsvej ved Vamdrup. Frilægning af rørlagt vandløb

Rørlagt vandløb gennem området er frilagt med et nyt snoet forløb. Kongeåen ses nederst

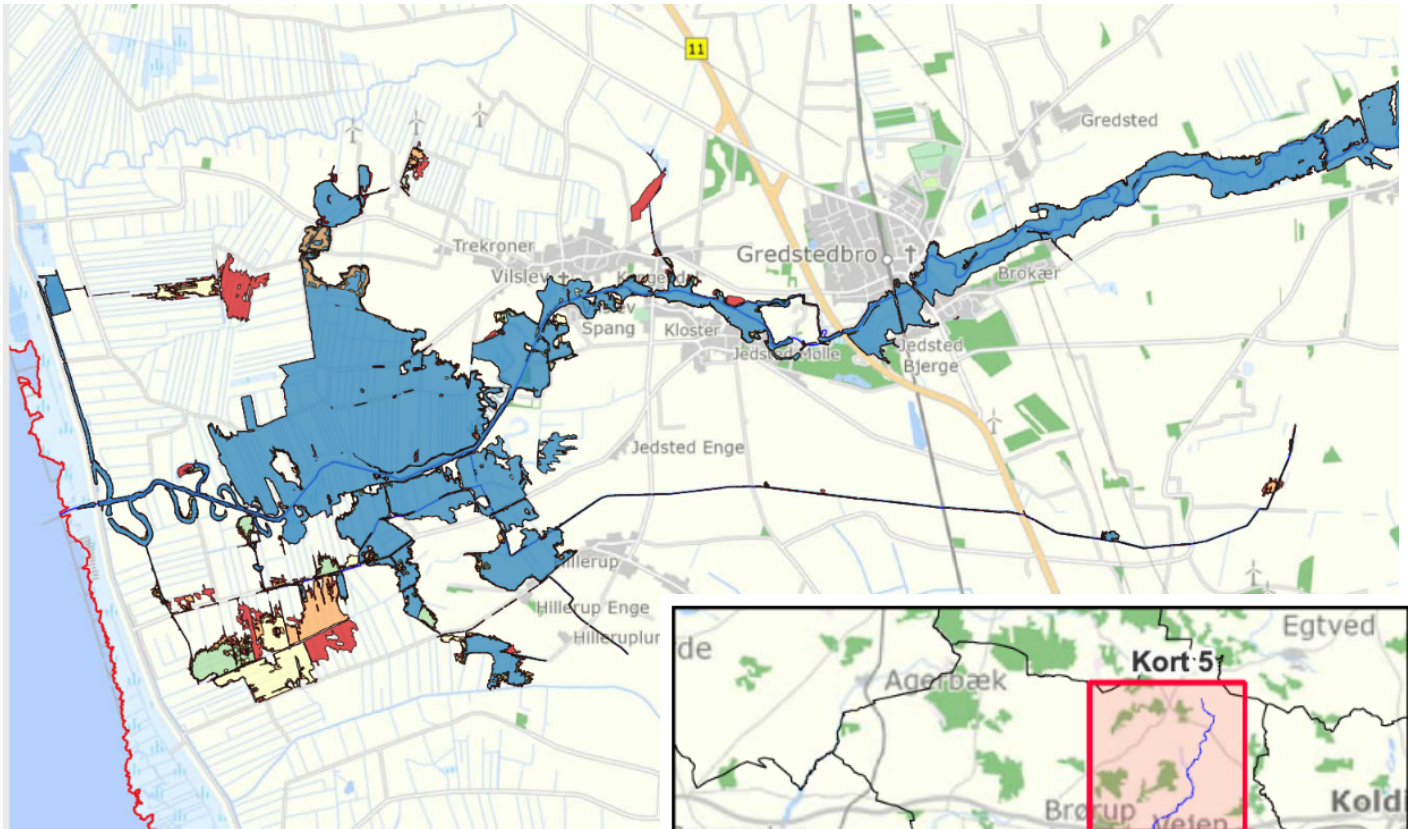
Opholds- og formidlingsplatform ved Vamdrup Å i Vamdrup

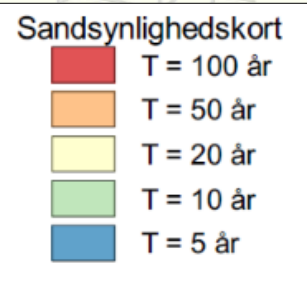

Sandsynlighedskort – RCP 8.5 – år 2100

Kort 1

Kort 2

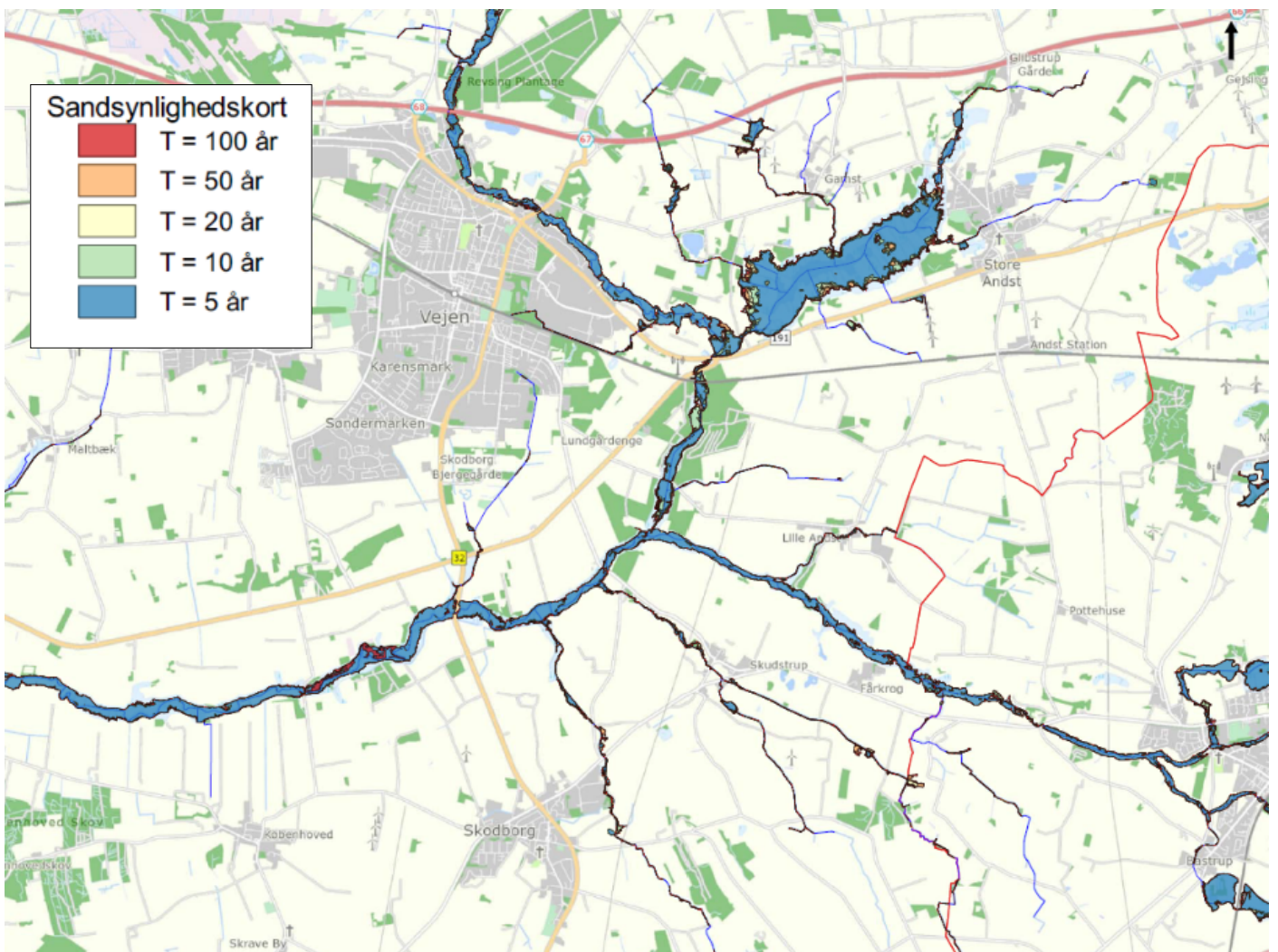

Kort 3

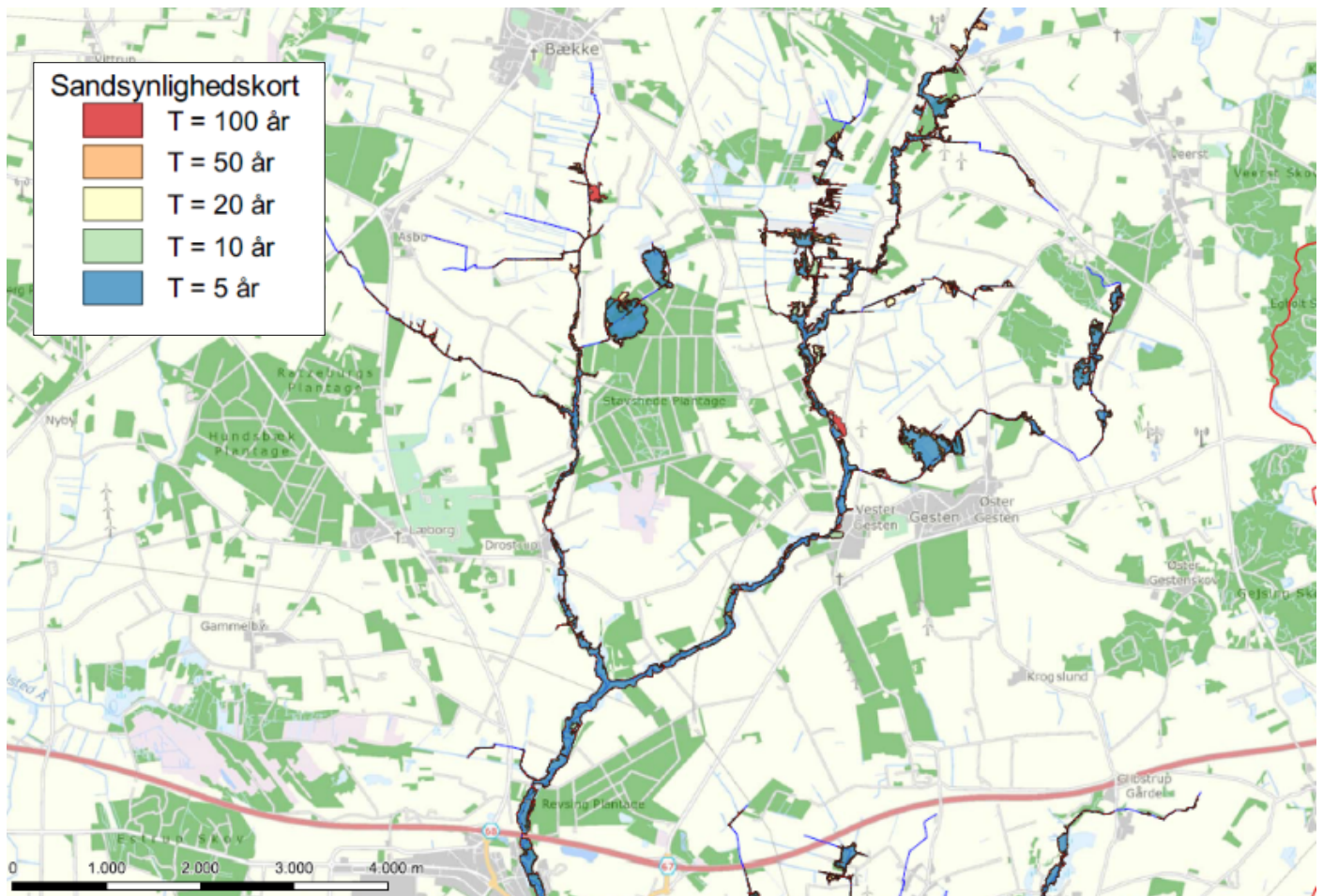

Kort 4

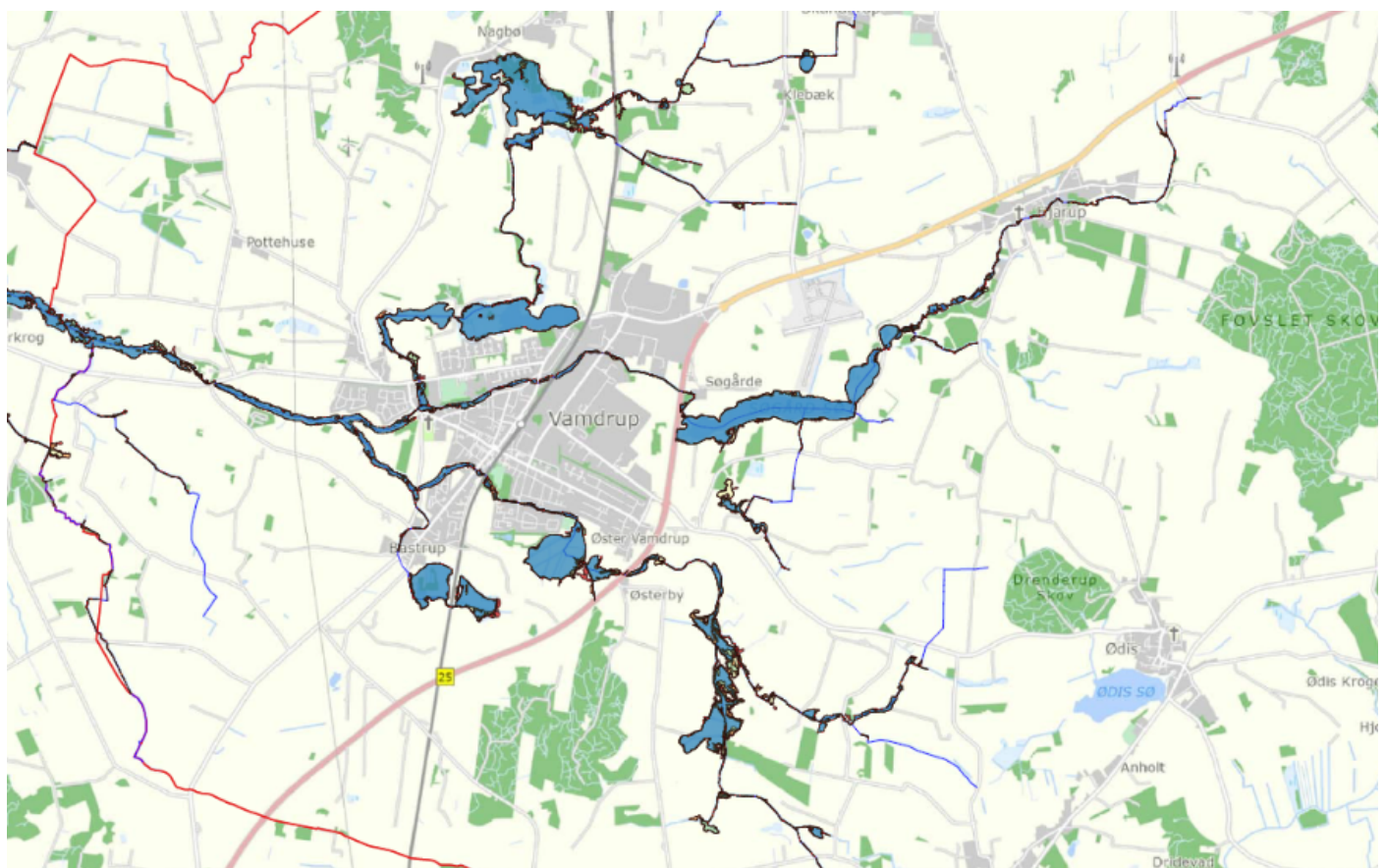

Kort 5

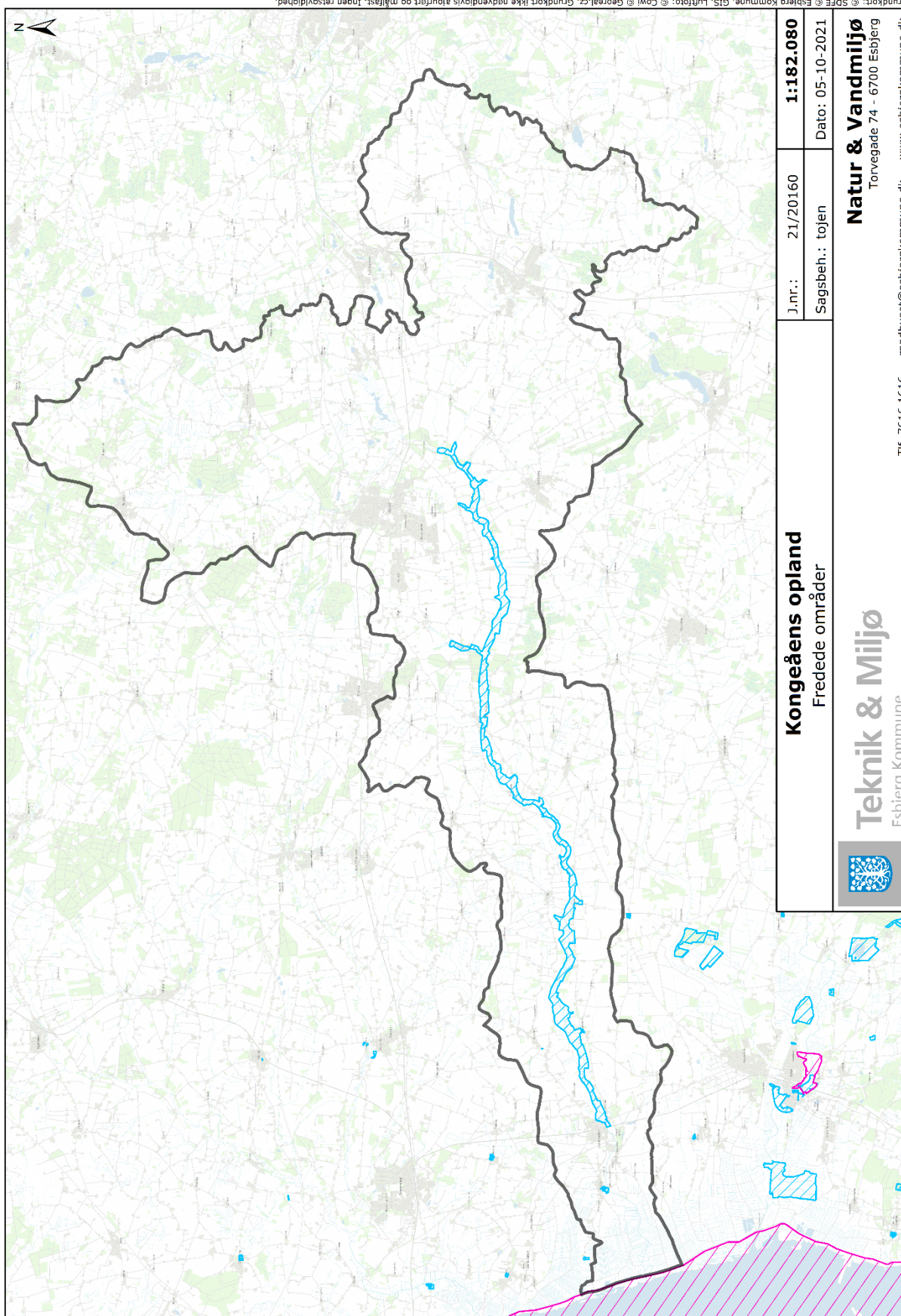

Kort 6

Fredning

Kongeåens opland Fredede områder	J.nr.: 21/20160	1:182.080
	Sagsbeh.: tojen	Dato: 05-10-2021

Teknik & Miljø
Esbjerg Kommune

Natur & Vandmiljø
Torvegade 74 - 6700 Esbjerg
Tlf. 7616 1616 - raadhuset@esbjergkommune.dk - www.esbjergkommune.dk

Grundkort: © SDPE © Esbjerg Kommune, GIS, Luftfoto: © Cowi © Georeal, Grundkort lige nødvendigvis ajourført og målest. Ingen retslydighed.